

Vrienden In Flanders Fields Museum

Driemaandelijkse nieuwsbrief
Afzendadres: Documentatiecentrum,
Janseniusstraat 9, B-8900 Ieper
Afgiftekantoor 8900 Ieper 1 - P3A9021

België - Belgique
P.B.
8900 Ieper 1
BC 6308

VIFF *flash*

september – oktober – november 2008

28.1

REDACTIONEEL

Eind 1918. Cyriel Buysse, in het donker per fiets op weg van Brussel naar Nevele, komt bij een opgeblazen brug in de Schelde terecht. Een boer uit de omgeving helpt hem weer op de been maar wil dat hij eerst meegaat naar de boerderij: op het erf ervan zijn “duivels” neergestreken die hem en zijn vrouw de stuipen op het lijf jagen. Voor de Duitsers waren ze ook wel bang geweest “moar da woaren toch noch menschen”. De “duivels” blijken Marokkaanse tirailleurs en Joris Van Parys verklaart in zijn recente lijevige Buysse-studie de angst van die eenvoudige landlieden: het uiterlijk en de vreemde taal van de wezens “roept de helletaferelen op waarvoor de boeren hun leven lang zijn gewaarschuwd in de preken van de pastoor”.
Op het eerste gezicht best een leuke anekdote, wonderwel op haar plaats in de rand van “Mens-Cultuur-Oorlog”, de huidige tijdelijke IFFM-tentoonstelling. Maar er is die andere herinnering die de anekdote een bittere bijmaak bezorgt... ‘Sporen van feodaliteit in Frans-Vlaanderen’ was het thema van de dagtrip. De gids was ervaren, zijn woordenvloed niet aflatend. Wat hij te tonen had, liet aan duidelijkheid niets te wensen over: veel te kleine dorpen voor de veel te grote châteaux of herenhoeven vaak via een rechte straat verbonden met veel te grote kerken. Statussymbolen van adel en clerus, broederlijk verenigd in hun eeuwenoud complot tegen het gewone volk: “Oet ze gieder dom, wieder oeden z’ oarme” (Houden jullie ze dom, wij houden ze arm). Wrange werkelijkheid als boutade vermomd. Zo worden Marokkaanse tirailleurs “duivels”...

(F.R.)

<u>Redactie</u>	Patrick Bracke, patrick.bracke@telenet.be
<u>Verantw. uitgever</u>	Gilbert Ossieur, gilbert.ossieur@skynet.be Wieltje 11, 8900 Ieper
<u>Bijdragen</u>	Luk Bekaert, luk@bekaert.org Koen Lagae, koen.lagae@pandora.be Freddy Rottey, frottey@yahoo.com Chris Spriet, chris_spriet@hotmail.com
<u>Vorm</u>	B.AD

Auteurs zijn verantwoordelijk voor hun tekst. Voor gehele of gedeeltelijke overname is toestemming van de auteur vereist.

Deadline voor volgende aflevering: 4 november 2008.

Mail uw bijdrage naar flash@vriendeninflandersfields.be.

Postadres VIFF: Documentatiecentrum
Janseniusstraat 9, B-8900 Ieper
057 / 23 94 50

www.vriendeninflandersfields.be
info@vriendeninflandersfields.be

Mud Corner Cemetery, Ploegsteert.

© FR, 2008

Deze fotorubriek staat open voor iedereen met een fotografisch oog. Het onderwerp van de foto dient verband te houden met de Eerste Wereldoorlog of de vredesgedachte. U kan uw foto in digitaal formaat (minimum 300 dpi) sturen naar flash@vriendeninflandersfields.be. Hou er rekening mee dat we de foto in grijswaarden afdrukken.

B.M.B. Oeren, 11 november 2008

Graag breng ik u op de hoogte van de herdenking op 11 november 2008 op de Belgische militaire begraafplaats te Oeren.

Het speciale aan deze herdenking is dat wij zo veel mogelijk afstammelingen en verwanten proberen op te sporen.

Hiervoor hebben wij een weblog opgericht waar u verder alle informatie vindt: http://blog.seniorennet.be/bmb_oeren/

Hanover Terrace 18.

Het huwelijk van Siegfried Loraine Sassoon en Hester Gatty op 18 december 1933 was een private aangelegenheid in het klooster van Christchurch bij Bournemouth. Beide partijen hadden alleen enkele intieme vrienden uitgenodigd. Voor Siegfried was daar onder andere Thomas Edward Lawrence (1888-1935) bij. Op 29 december deelde Siegfried zijn indrukken over de heuglijke dag met de dichter Ralph Hodgson (1871-1962):

Het was een koude morgen maar de zon scheen prachtig en de klokken galmden magnifiek. Glen Byam Shaw (getuige) reed me van Fitz House erheen en toen we naar de kerkdeur wandelden, was "Aircraftman Shaw" [T. E. Lawrence] de enige die daar stond. We huwden in het koor dat baadde in een soort hemels licht, en Hester schitterde in haar witte jurk.

Na de plechtigheid bracht het paar de kerstperiode en een tijd erna door in Tunbridge Wells en in het Hyde Park Hotel in Londen, waarna ze naar Firz House terugkeerden. Ze vertrokken op 26 januari 1934 op huwelijksreis. Die bracht hen in Spanje, Sicilië en Italië. Tegen de tijd dat ze weer in Engeland waren, op 18 mei, was Heytesbury House dat ze tijdens de verloving hadden gekocht (een paar kilometer van Warminster, 17 slaapkamers, 6 grote ontvangstruimtes, een afzonderlijke vleugel voor het personeel en een rist bijgebouwen, dit alles op 110 hectaren park en bos), woonklaar.

Begin 1935 kreeg Hester "inwendige problemen", hoogstwaarschijnlijk van gynaecologische aard. In september kondigde Siegfried niet zonder trots aan dat zijn vrouw zwanger was, maar het werd een miskraam. Tegen 3 maart 1936 was Hester zes weken ver in een nieuwe zwangerschap. Dit keer namen ze geen enkel risico en huurden voor oktober en november het huis op nummer 18 Hanover Terrace, Londen (foto). Wellicht geen toevallige keuze met het in september 1929 gestichte Royal College of Obstetricians and Gynaecologists in de onmiddellijke buurt. De maatregelen die het verlies van een nieuwe "little Sass" moesten voorkomen, waren gelukkig overbodig geweest en op 30 oktober 1936 werd hun zoon George zonder verwickelingen thuis geboren. Eind november verlieten ze Hanover Terrace 18 en keerden terug naar Heytesbury House. [George Sassoon overleed op 8 maart 2006.]

(F.R.)

Geraadpleegde werken:

Diaries 1923-1925, Siegfried Sassoon, ed. Rupert Hart-Davis, Faber and Faber, 1985.

Siegfried Sassoon – John Stuart Roberts, Richard Cohen Books, London, 1999.

Siegfried Sassoon, The Journey from the Trenches – Jean Moorcroft Wilson, Duckworth, 2004.

Siegfried Sassoon, a Biography – Max Egremont, Picador, 2005.

Lytton Strachey – Michael Holroyd, Chatto & Windus, 1994.

Foto: Patrick Bracke

TERUGBLIK / KORT

4 juli 2008: opening tentoonstelling "Off The Record" van Artist in Residence, Wendy Morris. (IFFM)

4 september 2008: Remembrance voor alle gesneuvelde Senegalezen (begraafplaats Saint Charles de Potyze, Ieper)

4 september 2008: avond met en rond auteur Geert Spillebeen i.s.m. de Ieperse bibliotheek

Brussel is (g)een ander land

28.4

Gedachten bij een vroege wandeling – Redmondwandeling – 7 juni 2008

Wandelend in de nog donkere, vroege ochtend door de velden achter de Kemmelberg, over modderige wegen en in een miezige regen dwalen de gedachten af naar het verre Brussel. “Wat is het toch dat ons weghoudt van elkaar?”. Die vraag houdt me bezig. Want daarover ging het de dag voordien tijdens een gesprek met drie leerlingen. De twee Sara’s zijn van Marokkaanse oorsprong, Arber kwam met zijn ouders uit Albanië.

Toch vreemd dat jonge mensen die op amper 30 kilometer afstand van elkaar wonen, opgroeien en school lopen, echt in een andere wereld lijken te wonen. Het Vlaamse parlement en de Vlaamse Gemeenschapscommissie brachten enkelen van hen samen. “Enkelen”, dat waren een klas vijfdejaars uit Jette en een klas zesdejaars uit Leuven. In de hoop de gemeenschappen in ons land dicht bij elkaar te brengen, organiseren de educatieve diensten van beide instellingen dialogen tussen Vlaamse en Brusselse (en Waalse?) leerlingen en politici. Onze babbel vorige vrijdag ging over deze ontmoeting met de Leuvense leeftijdsgenoten.

De voelsprietten stonden scherp die namiddag in april in het Brusselse Parlement. “We hadden meteen het gevoel wat bekeken te worden.” En later tijdens de eerste gespreksronde gaf een van de Leuvense leerlingen ook toe dat een klas met meer ‘gekleurde gezichten’ dan ‘blanke gezichten’ wel zeer ongewoon was. Meer zelfs, ze voelde zich aanvankelijk niet op haar gemak, zei ze. “Klopt”, vulde de andere Sara aan, “toen het thema ‘geweld en jongeren’ op tafel kwam, ging het gesprek binnen de kortste keren over allochtonen. Dit ging dan ook over mij, over ons? Ok, misschien is het allemaal wel begrijpbaar want ongelooflijk maar waar, zij kenden geen enkele Marokkaanse leerling. Er was er één op de hele school. Blijkbaar gaan de Marokkaanse Leuvenaars allemaal naar één bepaalde school. Waarom weet ik niet. Maar in die hele klas was geen enkel gekleurd gezicht. Allochtonen dat zijn dus mensen die op TV of in de krant komen. En we weten allemaal waarover het dan telkens gaat.” “Dan is er iets wat ik niet snap”, onderbrak Arber. “Net die leerlinge die het meest uitgesproken vertelde dat ze liever niet teveel Marokkanen op school heeft omdat die altijd samenklitten, haalde het felst uit tegen alle soorten racisme”. Daar waren ze alle drie nog niet uit. Het was inderdaad een vreemde redenering maar na wat heen en weer gepalaver kwam er wat meer nuance. Het is absoluut niet zo plezant om op straat of in het park door een groep jonge gasten te moeten wandelen. Die durven wel eens opmerkingen te maken of uit te dagen. Op school zie je ook dat jongere leerlingen, meestal jongens, kliekjes maken volgens hun afkomst. En bij ruzie worden al eens vrienden en neven opgetrommeld want er moet gewonnen of gestraft worden. Anderzijds blijkt de keuze voor de school bij een van de drie omwille van de goede mix van leerlingen te zijn. “Mijn zus wilde een school waar minder Marokkaanse leerlingen zitten”.

We kennen elkaar niet, Vlaanderen kent ons niet. Zo beaamden enkele Brusselse politici in een nabeschuiving met de hele groep het beeld van Brussel bij de Leuvense vrienden. Nee, naïef was niemand. In de grootste stad van het land waar heel veel mensen samenwonen, gebeuren zeker nare dingen, zaken die we nooit moeten accepteren. Maar is het dat dan? Niemand verwoordde het sterker dan Bilal die namiddag in het parlement. “Wij wonen hier samen en wij spreken met elkaar. Het is niet zo dat wij allemaal in een gescheiden wereld leven.” De school, zijn

school, omschreef hij bijzonder mooi als een afspiegeling van de stad. “Mensen van alle mogelijke afkomst zitten samen in de klas maar we leven en werken met elkaar en de verstandhouding is goed. De school verplicht ons Nederlands te spreken. Dat is niet altijd gemakkelijk maar zo vormen we wel een gemeenschap. Natuurlijk zijn er al eens problemen of is er ruzie. En dan? Onze school is een rijke school, een school met veel cultuur”. Eigenlijk klopt dat wel. Als ik de lijst van mijn vijfdejaars afrol, en wellicht vergeet ik nog een of twee regio’s en landen, dan is dat NIET Tsjetsjenië, Marokko, Albanië, Algerije, Griekenland, Vlaanderen, Turkije, Columbia, Rusland, Cuba, Brussel, Syrië, Spanje, Duitsland, Wallonië, Korea, Kenia en Cuba. Nee, dat zijn gewoon 17-jarigen, elk op hun manier verlangend naar een gelukkig leven.

Het uur was onmenselijk en het weer, tja, “oorlogs?”. Het hoorde zo want op 7 juni, nu 91 jaar geleden, liepen majoor William Redmond en duizenden soldaten exact om 3u10 naar de Duitse linies. Hij was moe. Zijn droom dat de oorlog de mensen en het land, zijn Ierland, zou verenigen was mislukt. Toegegeven, hij had de jongens aangemoedigd om naar de oorlog te trekken. Maar die weken en maanden van ellende en de paasopstand hadden hem veranderd. Redmond werd bijna meteen geraakt. John Meeke, een soldaat van de Ulster Divisie, droeg Redmond weg op zijn rug maar werd zelf neergeschoten. De protestant die de katholieke wilde redden, liet het leven. Was het dat wat hij bedoelde met zijn droom? Redmond stierf die namiddag in Dranouter.

“Je denkt zeker dat ik zo’n oude achterlijke doordrammer ben”, vertelde hij enkele maanden voor zijn dood. “Misschien? Misschien is mijn ideaal te hoog gegrepen. Ik wil een eensgezind Ierland zien. Je weet dat er een diepe kloof tussen het Noorden en het Zuiden is, tussen katholieken en protestanten. Ik ben katholiek en ik wil dat er een brug over die kloof komt, en ik geloof dat het kan... Wel, als ik alleen al in de loopgrachten tussen de Ierse jongens, ... als ik alleen al een Ulster boy een gast uit Cork de hand kan zien schudden, dan weet ik dat mijn streven niet zinloos was” (1).

De beschouwing van Piet bij het graf van Redmond was zo eenvoudig in haar waarheid. De soldaten van toen zijn niet meer, de politici van toen zijn niet meer, de Ierse protestanten en katholieken van toen zijn niet meer. Bijna negentig jaar duurde het voor de Ieren de droom van Redmond ter harte namen. Nochtans, de jongens hadden mekaar de hand geschud, mekaar geholpen, met mekaar gewerkt. Maar thuis in Ierland, zij die de andere niet leerden kennen, hun kinderen en kleinkinderen, allemaal hadden ze meer tijd nodig om het te begrijpen.

Daarom alleen al is het onze taak om jonge mensen elkaar te laten ontmoeten. Het ware al te spijtig dat hun kleinkinderen het binnen ettelijke jaren over de niet vervulde droom zouden hebben. Daarom ja! Laat ons stoppen met alleen maar naar het scherm te staren om te weten hoe de ‘andere’ leeft. Laat ons stoppen met hen te volgen die ons doen geloven dat afkomst of taal of godsdienst onze hele identiteit bepalen. Het is tijd dat we elkaar echt leren kennen.

Koen Lagae, leraar in een Brusselse school
met veel dank aan Sara, Sara en Arber

(1) Redmond in gesprek met private Coyley, geciteerd in Marcel Stuijenga, *Iers Niemandslaan*, Soesterberg, 2004.

EDMOND FRANÇOIS VANDEPOEL

Den eerste augustus 1914 om halfeen 's morgens luidde droevig de stormklok over de parochie en riep de dienstplichtige jongens naar de kazerne; allen beantwoordden met geestdrift. Hier volgen hun namen:

Leopold Vanderijken, zoon van Petrus Jozef Schotsmans

Raymond Janssens (gehuwd)

Aug. Veulemans (zoon van Alfons)

Triphon Colaerts (gehuwd)

Edmond Vandepoel (gehuwd)

Jozef Debecker (zoon van Evarist)

Louis Dermon (zoon van Peter)

Louis Denruyter (zoon van Felix, gehuwd)

Jozef Degeest (geboortig van Kersbeek, gehuwd met Elisa Deboes, en woonachtig alhier)

Jozef Denruyter (geboortig van Zuurbemde, gehuwd met Emma Janssens, ook uit Zuurbemde maar althans woonachtig in Capellen)

Pastoor Eugène Ponsaerts⁽ⁱ⁾ schrijft deze woorden met een zwaar gemoed. De jongens vertrekken misschien met geestdrift maar de ouderen weten beter.

Het ziet er niet goed uit. Duitsland wil door België om Frankrijk aan te vallen en zet de Belgische koning zwaar onder druk om doorgang te verlenen. De koning weigert. Op 30 juli beginnen de Duitsers te mobiliseren. De volgende dag om zeven uur 's avonds beslist de Belgische regering onder voorzitterschap van de koning om de algemene mobilisatie af te kondigen. Overal in het land kloppen diezelfde nacht en de volgende dag de veldwachters op de deur. De stormklokken luiden en trommelaars trekken door de straten. De jongens kruipen uit hun bed of verlaten hun werk, pakken hun spullen bijeen en vertrekken naar hun regiment. Overal spelen zich dezelfde scènes af. Wanhopige moeders, vrouwen en kinderen omhelzen hun zoon, echtgenoot of vader. Voor landbouwgezinnen is het afscheid een echte ramp nu de oogst rijp op het veld staat.⁽ⁱⁱ⁾ In Zuurbemde neemt Maria Willems afscheid van haar

zoon Edmond. Luc, zijn vader, is al een tijd gestorven. Hij omarmt zijn vrouw Sylvie en geeft zijn zoontje Joseph een laatste knuffel. Enkele uren later meldt Edmond zich bij zijn eenheid, de derde compagnie van het eerste bataljon van het zesde regiment.

Veel weten we niet over François Edmond Vandepoel. Op 6 april 1886 wordt hij in Zuurbemde geboren. Zoals veel kinderen spendeerde hij vermoedelijk weinig tijd op de schoolbanken. Als twintigjarige wordt hij opgeroepen voor zijn legerdienst. De handtekening op het inlijvingsdocument is beverig, onzeker. Een keer misspelt hij zijn naam. Met zijn 1 meter 65 en 61 kg was hij zelfs toen niet van de grootste. In 1909 verlengt Edmond in het kamp van Beverlo zijn dienst als reservevrijwilliger. Het is niet duidelijk waarmee hij zijn kost verdiende maar wellicht had de familie het niet breed. In 1906 staat bij beroep 'ouvrier agricole' geschreven. Op andere documenten van het leger staat hij als mijnwerker vermeld.

Bij het uitbreken van de oorlog wordt het leger uit de vredestand herschikt. Als onderdeel van de 6de gemengde brigade hoort het 6de linieregiment bij de tweede legerafdeling, samen bijna 18.000 soldaten en officieren geleid door luitenant-generaal Dossin. Op 4 augustus schuift het hele tweede leger vanuit Lier naar voren om als reserve aan de Gete post te vatten. Die eerste dagen zijn de jongens voortdurend in beweging. Op 5 augustus bevindt Edmond zich met zijn compagnie ten oosten van Leuven. Op 12 augustus ligt hij in de buurt van Sint-Joris-Winge. Vijf dagen later op 17 augustus komt hij zeer dicht bij huis wanneer het eerste bataljon van de 6de linie zich in Binkom opstelt. Een deel van het regiment gaat verder naar Kapellen. Op de steenweg wordt ter hoogte van kilometerpaal zeven een Grote Wacht georganiseerd om de Duitse artillerie op een afstand te houden. Vijftien soldaten stappen bij nacht langs de

steenweg richting Tienen tot aan de brug over de Velp. Enkele bomen worden geveld om de brug te barricaderen. De schildwachten nemen post naast stromijten. Zodra de vijand nadert, moeten ze die in brand steken.⁽ⁱⁱⁱ⁾

In Kapellen blijft het die nacht rustig. De jongens hebben het getroffen. Op de boerderij vinden ze alles wat hen belieft. Luitenant Carion vertelde er na de oorlog duidelijk met plezier over: *De sergeant-foerier wachtte op de officier-betaalmeester die het proviand moest brengen, maar zoals dat wel meer gebeurde, kwam die niet opdagen. In de herberghoeve bevonden zich nog een paard, een koe, twee zwijnen, kippen en duiven. Eten was dus geen probleem. Als avondmaal stond "waterzooi van kiekens" op het menu. De kok had voor de commandant en mijzelf twee duiven klaargemaakt. Op het ogenblik dat we aan tafel gaan, laat de voorpost ons weten dat een compagnie mitrailleurs doorgang vraagt. Voorzichtigheidshalve nodigen we de overste uit zich eerst op de post aan te bieden. De barricade wordt met veel moeite verplaatst en daarna weer opgeworpen. We keren terug naar de keuken, en ... wat moest gebeuren, was gebeurd. Tijdens de korte afwezigheid van de kok waren de twee duiven spoorloos verdwenen. Er bleef ons dus niets anders over dan er maar twee andere op te offeren...*^(iv)

Maar in de verte, achter Tienen en Sint-Margriet-Houtem, bulderen de kanonnen. Edmond en zijn vrienden zien vanuit Binkom brandende dorpen aan de horizon. Is Zuurbemde er bij? Of is het Kersbeek? Hoeleden? Ze hebben het gissen naar de vreselijke dingen die zich thuis afspelen. Pastoor Ponsaerts vertelt het ons: *Dinsdag 18 augustus alreeds in den voormiddag kwamen vluchtelingen uit Geetbets – Ransberg – Hoeleden en andere dorpen ons verwittigen dat hunne huis onveilig wierd, en tal van parochianen met voittuur of kar verlieten hun woning, meenemende wat zij zoal konden.*

In dezelfde namiddag trekken duizenden troepen langs de Hoeledense steenweg, naar de richting van Glabbeek: eene kleine aanval door Belgische Wacht heeft plaats op het grondgebied van Kapellen, wij hebben niet gehoord dat er Duitse soldaten gekwetst of gesneuveld zijn, doch een Belgische soldaat is dood ter plaatse gebleven. Ogenblikkelijk worden langs den hof der pastorie van Glabbeek eenige kanonnen geplaatst; een vijftal huizen en een windmolen wordt te Kapellen in brand geschoten. Omtrent die zelfde stonden wordt vrouw Berthilia Rondas, tachtig jaar, weduwe Degeest Juliaan uit Zuurbemde met hare dochter Alfonsina en kinderkins, tot Kapellen gevluht door een Duitse soldaat aldaar doodgestoken. In den zelfden tijd werd eene dochter met name Struys (vluchteling uit Ransbergen met haren ouders) oud omtrent 16 jaren, met eenen kogel in het been getroffen: hare vader wil de gekwetste dochter naar een naburig huis dragen maar wordt verplicht haar te laten liggen, om de soldaten gedurende meer dan een week te vergezellen. Deze dochter is te Zuurbemde bij een familielid gestorven en op ons kerkhof begraven. Den zelfden dinsdag, tussen 7-8 uren, wanneer het begon duister te worden, heeft een aanzienlijke troepen afdeling bezit genomen van Zuurbemde, zich onder de huizen verdeeld en vernacht in de woningen, stallen en schuren. In de pastorie had intrek genomen eene hauptman, vier officiers en een honderdtal soldaten. Van zolder tot beneden waren alle plaatsen (min 2) in de gang ingenomen: eene schoof strooi uit eene naburige schuur gehaald diende tot legerstede: wanneer ik bijvoeg dat van 's middags zeventien vluchtelingen hier intrek genomen hadden zal de lezer gaan begrijpen dat alle plaatsen in de kleine pastorie eivol waren. Brood, eieren en wijn werden opgevraagd: het brood was in den namiddag verbruikt door de mannen van het Rood Kruis (gelukkig had de pastoor er eene getuigenis van gevraagd). Rond 11 uur en half komt een officier mij als gijzelaar stellen tussen 2 soldaten die mij moesten bewaken bajonet op het geweer: mij werd ook gevraagd om twee notabelen van het dorp aan te duiden om van die heerlijke !!! bewaking te genieten; heel bewust het gevaar gehecht aan dit heerlijke postje heb ik vlakaf geweigerd

iemand van mijn parochie aan te duiden: de officier verlaat de pastorie en komt eenige tijd daarna terug met broeder en zuster Louis en Clemence Degeest; zij zouden met mij als gijzelaars staan; ik doe aan den officier heel beleefd aanmerken dat hun vader oud en versleten en ziek te bed ligt ieder weken en dat hij dus bijzonder zorgen nodig heeft van de dochter. Ik bied mijnen persoon ook aan eene tweedemaal in hare plaats. Mijne woorden hebben niets vermoegd, en de dochter is verplicht geweest tot 's morgens in de pastorie te verblijven, terwijl dat de oude zieke vader, alleen tussen de Duitse soldaten lag, die intrek in zijn huis genomen hadden. Nergens in de parochie is eenig leed aan de soldaten aangedaan, daarbij hebben de mensen ze gaerne ontvangen, en wij hebben hier geen mensen levens te betreuen, en ook werd er geen brand gesticht. In vergelijking met andere dorpen zijn wij zeer voordelig behandeld. Ik moet er bij zeggen dat de winkels en herbergen door het Duits leger ledig gemaakt werden. In verscheidene boerderijen werden hennen meegenomen, veerzen weggeleid of ter plaatse geslacht. Acht paarden werden gerequisitioneerd, van wier is de bon vergeten gebleven. De huizen waar de mensen op gevlucht waren werden afgebroken. Omwille de waarheid mag ik niet nalaten te zeggen dat de kerk heel de nacht is opengebleven. Geen spoor te vinden dat een Duits er een voet heeft ingezet, aan de pastoor ook is een schadevergoeding gegeven geweest van tien marken.^(v) De aantekeningen van de pastoor zijn wat verwarrend, vooral wanneer hij schrijft dat in Zuurbemde geen doden te betreuen zijn. Toch vinden we bevestiging van de Duitse wreedheid hier in het dorp bij een andere getuige. Walther Croux, inwoner van het kasteel in Kersbeek, verscheen op 6 september 1914 voor de onderzoekscommissie naar Duitse wandaden. Hij was met de fiets naar Herentals gevlucht waar hij de trein naar Antwerpen nam. Hij beschreef hoe op 18 augustus *une autre troupe venait de Hoeleden en passant par Suerbempde*. Zij hebben de pastoor verplicht het défilé van de troepen bij te wonen van 6 uur 's avonds tot 5 uur 's ochtends. De soldaten hebben een oude vrouw en Ernest Swinnen, eigenaar van 'le

cabaret de l'arrêt de tram' in Glabbeek neergestoken. Hij had 10.000 frank bij dewelke de Duitsers afgenomen hebben, alsook zijn vier koeien. Zij hebben hem vervolgens in het been geschoten en afgemaakt.^(vi) De *furor teutonis* terroriseert het land. Hoe groot hun woede en vechtlust ook mag zijn, de Belgische jongens zijn geen partij voor het oprukkende Duitse leger. De gevechten woeden in alle hevigheid bij Sint-Margriet-Houtem. Ook bij Aarschot, waar een deel van de 6de brigade zich bevindt, en elders gaat het er hard aan toe. Het Belgische leger trekt zich vechtend terug binnen de fortengordel rond Antwerpen. De Duitsers nemen stelling van Merchtem tot Haacht en Werchter. Meer naar het zuiden geven de forten van Namen zich over en wordt de stad ingenomen. De weg naar Frankrijk ligt open. De Belgische legerleiding weet dat zoveel mogelijk Duitse troepen naar het zuiden verplaatst zullen worden. Een Belgische doorbraak en overwinning lijkt uitgesloten maar een uitval kan de Duisters dwingen meer troepen naar het Noorden te brengen en geeft de Fransen een kans op overwinning.

Op 25 augustus zetten verschillende Belgische eenheden de aanval in. De 6de brigade moet Tildonk innemen. Edmond en zijn kompanen bezetten de ruimte tussen het dorp en het station van Haacht van waar de Duitsers hen beschieten. De volgende morgen om 4u30 gaat de aanval verder in de richting van de brug bij Over-de-Vaart. De jongens raken over de spoorweg maar blijven steken. Luitenant-generaal Dossin beseft dat verder vechten geen zin heeft en legt om 9u15 de aanval stil. Van overal wordt er geschoten, wat de terugtocht moeilijk maakt. Alles keerde zich tegen ons, schrijft luitenant Carion, *De in hinderlaag liggende Fritzen versnelden hun vuur, de Duitse artillerie vervolgde ons met talrijke shrapnels en, tot overmaat van ramp, gingen rechts van ons twee compagnies wanordelijk op de vlucht. Toen ontstond er een algemene paniek, en het was slechts een heel eind over de spoorbaan dat de troepen tot staan konden gebracht worden... Ik herinner mij nog dat tijdens deze terugtocht een soldaat me aansprak en met de vinger in de richting van de brouwerij wijzende, zei hij "Kijk luitenant,*

nu zie ik het, 't is van de brouwerij dat die fusillade komt". Pas had hij dit laatste woord uitgesproken, of hij liet een schreeuw. Een kogel had zijn wijsvinger doorboord. ^(vii)

Een maand later, aan de IJzer, doen verschillende officieren hun beklag over de chaos en wanorde bij de aanvallen van eind augustus.

Bij de gevechten zijn onze troepen amper nog onder controle te houden, klaagt sergeant Flauvant. Ik heb gezien hoe soldaten in het schutsveld van de vijand rechtop staan en naar elkaar toelopen... Onze soldaten zijn er zich niet bewust van dat in de moderne oorlog voorzichtigheid geboden is en dat ze alles in de natuur moeten gebruiken om zich te verstoppen. In een woord, ze moeten zoveel mogelijk sluipen. Midden in het gevecht is het ronduit dom om met de spade een schuilplaats te graven. ^(viii)
Ze zijn onervaren, schrijft sergeant Dorges. Ze laten alles achter en luisteren niet meer naar bevelen. Ze laten zich opjagen door de vijand en bieden geen enkele weerstand meer. Maar hij geeft toe, de meesten zijn onervaren en zelfs de officieren zijn dikwijls te jong voor hun functie. ^(ix)

Andere officieren doen hun beklag over het gebrek aan respect vanwege de soldaten tegenover hun oversten. Sergeant Vanderlinden verdedigt zijn jongens. Ja, ze zijn soms brutaal maar misschien krijgen ze te weinig rust, te weinig kans om op krachten te komen. ^(x) De hele operatie van 25 augustus kost 4000 man maar de legerleiding is tevreden. De Duitsers moeten hun effectieven bij Antwerpen verhogen. Bijna twee weken later, tijdens de gevechten aan de Marne, volgt een tweede uitval vanuit de Antwerpse fortengordel. Op 9 september worden Aarschot, Wezemaal en Werchter ingenomen. Het 6de en 26ste linieregiment steken in Betekom de Demer over en bereiken tegen de avond Wezemaal. De volgende dag marcheert het 6de linieregiment in de richting van Wilsele-Putkapel. De voorhoede kan de Duitsers bij Putkapel achteruit drijven. Andere troepen steken de Dijle over en veroveren Wijgmaal. Edmond en het eerste bataljon graven zich in bij Putkapel ten westen van de Leuvensebaan. Om 12u40 krijgen ze opnieuw het bevel om aan te vallen

in de richting van Blauwput. Maar de overmacht is te sterk en ze worden verteruggedreven. De troepen zijn vermoeid. Maar de Belgische legerleiding wil nu niet wijken en zet de aanvallen verder. Gelukkig blijft op 11 september Edmond van de ergste gevechten gespaard. Hij moet met zijn bataljon de aanvallers bij Wezemaal dekken en zit niet in het oog van de storm.

Op 12 september om 6u45 krijgt de 6de brigade het bevel om naar Wezemaal en vervolgens naar Leuven te marcheren. Deze keer is het menens. Soldaat Maurice Mareels hoort hoe in de verte de oorlog weer op gang komt. *'De bonne heure je suis réveillé.'*

Al vroeg werd ik door het gegrom van het kanon gewekt; het is vroeg en de zonnestralen spelen door de kieren van de poort. Sommige kameraden slapen nog vast. Ik lig wat te woelen maar kan de slaap niet meer vatten. Plots doen doffe ontploffingen de vloer trillen. De slag begint opnieuw bij Wezemaal. ^(xi)
Edmond zit in de voorhoede en wordt bij Putkapel onder vuur genomen. Na steun van de artillerie trekt de vijand zich wanordelijk terug maar het eerste bataljon kan zelfs de zuidkant van Putkapel niet bereiken. In zijn memoires klinkt luitenant Carion gelaten: *Wij konden onmogelijk verder; wij waren reeds een heel eind voor de troepen die moesten trachten Putkapel te doen vallen, en wij werden door de Duitsers, die de zoom van het dorp bezetten, niet alleen langs voor maar ook in de flank beschoten. Met al dat vervoog de tijd en verminderde ook onze munitievoorraad. Ik zond de sergeant-foerier naar de baan van Wezemaal om patronen te vragen, doch er kwam niets. 's Avonds vernam ik dat mijn sergeant-foerier, toen hij op de baan aankwam, door een kogel in de buik getroffen werd.* ^(xii)

Om 10 uur begint de Duitse tegenaanval en wordt de hele 6de brigade tot de noordkant van Wezemaal teruggedreven. De Duitse opmars is niet meer te stuiten. In de gutsende regen trekken de Belgische soldaten verder naar achteren. Er is geen keren meer. Het is chaos troef. Tijdens de aanval bij Putkapel raakt Edmond gewond. Heel waarschijnlijk is dit vroeg gebeurd. Misschien is hij zelfs nooit tot Putkapel gekomen. Hij wordt een heel eind van het front naar Haacht weggebracht. De jongens die later gevallen zijn, konden niet anders dan op

het slagveld, dat in Duitse handen was, te blijven liggen en wachten. De verliezen moeten verschrikkelijk geweest zijn. Getuigen vertelden dat de Duitsers de hele zondag en de maandagvoormiddag gewonden en doden weggebracht hebben. ^(xiii) Ondertussen is de algemene terugtocht richting Antwerpen begonnen. Wie kan stappen, trekt mee. De andere gewonden blijven achter.

(K.L.) - wordt vervolgd.

(i) *Annuaire du Clergé de l'Archevêché de Malines, 22ième édition, Mechelen, 1918.*

(ii) *Sophie De Schaepdrijver. De Grote Oorlog. Het koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog, Amsterdam, Antwerpen, 1997, p.53-54.*

(iii) *Geschiedkundig overzicht der 6de, 16de en 26ste Linieregimenten en van het 6de Vestingregiment, Boekdrukkerij van 't Militair Cartografisch Instituut, Brussel, 1936, p.47-55.*

(iv) *Geschiedkundig overzicht, p.46-47.*

(v) <http://home.scarlet.be/~grtjn456/zuurbemde/geschiedenis-dagboek.html>

(vi) *Commission d'enquête sur la violation des règles du droit des gens, des lois et des coutumes de la guerre (1914-1926), microfilm 4958, farde 158, Kersbeek-Miscom, Algemeen Rijksarchief, Brussel.*

(vii) *Geschiedkundig overzicht, p.58.*

(viii) *A. Flauvant, 'Mémoires succinctes des observations et remarques faites au cours de la campagne', Adinkerke le 20-11-1914, Campagne 1914-1918, 2 D.A., Doos 1, Documents de 1914, Synthèse générale des opérations de la 2DA le 24 août.*

(ix) *O. Dorges, 'Rapport de Sergent Dorges', Adinkerke le 20-11-1914, Historique des Forces Armées, Campagne 1914-1918, 2 D.A., Doos 1, Documents de 1914, Synthèse générale des opérations de la 2DA le 24 août.*

(x) *E. Vanderlinden, 'Rapport sur les diverses observations recueillies au cours de la campagne', Historique des Forces Armées, Campagne 1914-1918, 2 D.A., Doos 1, Documents de 1914, Synthèse générale des opérations de la 2DA le 24 août.*

(xi) *Les Carnets d'un fantassin de 1914 par Maurice Mareels, soldat à la 2e compagnie (Commandant Hamer) du 1er bataillon du 7e de ligne, niet uitgegeven bron, Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, Documentatiecentrum.*

(xii) *idem, p.64.*

(xiii) *R. Casteels en G. Vandegoor, 1914 in de regio Haacht. Kleine dorpen in de Grote Oorlog, Haachtse Geschied- en Oudheidkundige Kring (HAGOK), 1993, p.*

FRONTZICHT

Een overzicht van de belangrijkste tentoonstellingen

Van 25 juni tot 16 november 2008:

L' autre Allemagne: rêver la paix (1914-1924)

Tentoonstelling gewijd aan Duitse kunstenaars en literatoren die het onmenselijke van de oorlog aan de kaak stelden en droomden van een vreedevolle wereld. Met Otto Dix, Max Beckmann, Else Lasker-Schüler en vele anderen. - Historial de la Grande Guerre, Péronne. - www.historial.org

Tot de herfst 2008:

"Faces of Battle"

Gezichtsverminkten uit W.O. 1: foto- en filmmateriaal, operatietechnieken en de weg naar herstel. - National Army Museum, Londen (VK) - www.national-army-museum.ac.uk/faces

Tot en met 12 november 2008:

Artist in Residence Wendy Morris: "Off The Record"

Kortfilm en houtskooltekeningen die de kunstenaar gebruikte voor haar film. "Off The Record" verwijzen naar de meer dan één miljoen mensen van niet-Europese afkomst die een "record", een getuigenis, van hun ervaringen tijdens WO I aflegden. - IFFM, leper - www.inflandersfields.be

Tot en met 15 november 2008:

"Brave Little Belgium"

De jaartentoonstelling breekt met een aantal clichés over de Belgische soldaat van 14-18. Dit gebeurt aan de hand van nooit eerder getoond fotomateriaal van de 'Service Photographique de l'Armée belge' en van unieke collectiestukken, waaronder heel wat die voor het eerst uit de reserves van het Koninklijk Legermuseum gehaald worden. Blikvanger van de tentoonstelling is een typisch Belgische loopgraaf met mortier Van Deuren. De focus ligt op de gebeurtenissen tijdens het Eindoffensief, gevisualiseerd via een grote tijdsband. - Memorial Museum Passchendaele 1917, Zonnebeke - www.passchendaele.be

Tot en met 16 november 2008:

"VEERkracht – A Solace of Birds"

Een gevleugeld samenspel van beeldende kunst en oorlogsliteratuur. - Tuin van Talbot House, Poperinge. Elke dag (behalve maandag) van 09.30 u. tot 17.30 u. in aansluiting op een bezoek aan Talbot House. - www.talbothouse.be

Tot eind november 2008:

"Beeld van een oorlog"

Openluchttentoonstelling met 12 in het landschap opgestelde reuzenfoto's. - Grondgebied gemeente Houthulst - www.houthulst.be

Tot 4 januari 2009:

"Horrible Histories: Frightful First World War - The Exhibition"

Tentoonstelling voor jong (en oud) gebaseerd op "Frightful First World War" van Terry Deary, een van de populairste boeken uit de reeks "Horrible Histories" - Imperial War Museum North, Manchester (VK) - www.imw.org.uk

Tot 11 januari 2009:

War Poets

Selectie portretten van schrijvers die in Wereldoorlog I vchten en het conflict via poëzie poogden te verwerken. Ook Sir William Rothensteins portret van Vera Brittain, auteur van "Testament of Youth", is er te zien. - National Portrait Gallery, Room 31, Londen.

VOORUITBLIK / KORT

11 oktober 2008: VIFF-daguitstap naar de forten rond Luik. Zie de afzonderlijke uitnodiging.

6 of 13 december 2008: VIFF-daguitstap naar Londen met bijwonen voorstelling "War Horse" (Michael Morpurgo) in het National Theatre. U ontvangt hiervoor een afzonderlijke uitnodiging.

Causerie

'Talbot House 1919-1931 – van sluiting tot heropening' Aan de hand van boeiende anekdotes en geïllustreerd met een schat aan authentiek beeldmateriaal neemt Jan Louagie, secretaris van de vzw Talbot House, je mee doorheen de periode 1919-1931, een minder bekend hoofdstuk in de geschiedenis van het voormalige Poperingse soldatenhuis. Na Wapenstilstand komt de familie Coevoet, eigenaar van het pand, weer in het statige herenhuis wonen. De 'onthemde' Talbotousians kunnen het huis evenwel niet vergeten en houden in 1919 de Toc H-beweging boven de doopvont. Geregeld organiseert Toc H pelgrimstochten naar de frontstreek. Daarbij staat Talbot House stevast op het programma. Ook de Poperingse neringdoenders proberen een graantje mee te pikken. In 1929 biedt M. Coevoet, die de beurscrash tot in zijn eigen portefeuille voelt, het huis te koop aan. De rijke oliebaron Lord Wakefield of Hythe telt er een fortuin voor neer en schenkt het aan de speciaal hiertoe opgerichte vzw Talbot House. Major Paul Slessor maakt het in de daarop volgende maanden gebruiksklaar voor pelgrimstochten. In de tuin bouwt de leperse architect Gabriël Gits een imposant badhuis. Intussen komen de kisten met de 'oude relikwieën' toe. Op 5 april 1931 is de tijd rijp voor de plechtige heropening. Twee Amerikaanse cameramannen die voor British Movietone News werken, filmen het hele gebeuren. 's Anderendaags haalt het nieuws de internationale pers. Een nieuw hoofdstuk in de opmerkelijke geschiedenis van Talbot House breekt aan.

Talbot House (Concert Hall) Poperinge, vrijdag 17 oktober 2008, om 20.00 u. Toegang: € 2,00. VIFF-leden betalen op vertoon van de lidkaart slechts € 1,00!

Nieuw van Jean Moorcroft Wilson: Isaac Rosenberg.

“Isaac Rosenberg, Poet and Painter” van Jean Moorcroft Wilson dateert ondertussen al van 1975. Met het recentst ontdekte materiaal erin verwerkt, is de update “Isaac Rosenberg. The Making of a Great War Poet. A New Biography” (2008) alweer een bewijs van het gedegen vakmanschap van een gedreven researcher.

Isaac Rosenberg was zowat in alles de tegenpool van hen die men de “groten” pleegt te noemen: Sassoon, Blunden, Owen, Graves, Brooke... Hij werd in 1890 in Bristol geboren als tweede kind en eerste zoon van Dobver Rosenberg en zijn vrouw Hacha (Anna). Deze joodse ouders (vader eerst, moeder later) waren Litouwen ontvlucht. Het gezin had het helemaal niet breed. Vader (in Engeland had hij zijn voornaam in Barnett veranderd) was een rondreizend koopman, minstens zes maanden per jaar van huis en volgens zijn vrouw een dromer (amateur-poëet) en weinig efficiënt (uiteindelijk toch zes kinderen...). Moeder moest het huishouden praktisch helemaal alleen beredderen en verdiende bij door logés in huis te nemen, handwerkjes en zelfgekweekte groenten te verkopen. De scholing van Isaac was ook niet van de hoge kwaliteit die de “groten” genoten. Het dient hier opgemerkt dat zijn eerste taal Yiddisch was, dat hij pas rond zijn 7 of 8 jaar Engels leerde. Zijn talent voor tekenen viel zijn leraren op en het was via sponsoring door rijke joodse Londense families dat hij de kans kreeg aan de gereputeerde Slade School of Art te studeren. Die studie combineerde hij met een job bij Carl Hentschel, de etsers uit Fleet Street en met het schrijven van poëzie, heel dikwijls bijbels van inspiratie. Populair was de jonge Rosenberg niet; op een foto uit de Slade-periode zit hij helemaal achteraan, ver van zijn medestudenten Dora Carrington, Stanley Spencer, Mark Gertler, David Bomberg etc. Het was trouwens Gertler (ook een jood) die hem in contact bracht met mecenas Edward Marsh (die telde ook Sassoon en Brooke onder zijn protégés) die niet

alleen zijn schilderijen kocht maar hem ook aanmoedigde bij het schrijven van poëzie. Dat Rosenberg geen “native speaker” was en een joodse opvoeding had gekregen, zijn factoren die zijn werk qua taalgebruik en symboliek eigenzinnig maken. Het is daarom niet altijd “gemakkelijk”, maar Jean Moorcroft Wilson is hier een bijzonder goede gids.

Toen de oorlog uitbrak, verbleef Isaac bij zijn zus in Zuid-Afrika en terug in Engeland, nam hij ook nog niet onmiddellijk dienst. Het waren uiteindelijk financiële overwegingen die hem eind oktober 1915 zover brachten: zijn moeder zou een vergoeding plus de helft van zijn soldij krijgen, het leger zou hem voeden en kleden (en hij zou niet langer de afkeurende blikken van het volk hoeven te ondergaan).

Voor het Royal Army Medical Corps, zijn voorkeur, was hij te klein van gestalte; hij werd ingedeeld bij een Bantam regiment, 12e bataljon van de Suffolks. Elke stukje vrije tijd in opleiding of dienst wijdde hij nu aan het schrijven van poëzie...

Uiteraard gaat Jean Moorcroft Wilson uitgebreid in op zijn militaire carrière die op 1 april 1918 in onduidelijke omstandigheden een bruusk einde kende. Een zerk met zijn naam staat op Bailleuil Road East Cemetery, St. Laurent-Blangy, maar of hij eronder ligt?

(F.R.)

Isaac Rosenberg. The Making of a Great War Poet. A New Biography.

Jean Moorcroft Wilson. – Weidenfeld & Nicolson, London, 2007.

ISBN 978-0-297- 85145-5

22 mei 2008 – Brugge: Het bestaande bedrijventerrein Ieperleekanaal wordt uitgebreid met 30 hectare. De noordelijke grens ervan wordt gevormd door het frontlandschap Pilkem Ridge. Het voormalige slagveld wordt dus gevrijwaard en toeristisch ontsloten. De provincieraad heeft gisteren het kleinstedelijke gebied Ieper afgebakend. Er wordt in ruimte voorzien voor wonen, werken, groen, recreatie en andere stedelijke activiteiten. Opmerkelijkste vaststelling is dat de uitbreiding van het bedrijventerrein Ieperleekanaal in noordelijke richting stopt aan de eerste Britse frontlinie van de Eerste Wereldoorlog. Coördinator Piet Chielens van het In Flanders Fields Museum ijvert er al jaren voor om het oorlogslandschap van Pilkem Ridge te bewaren voor het nageslacht. ‘Het is het noordelijke deel van de Ypres Salient of Ieperboog, waar de strijd na de eerste gasaanval in 1915 plaatsvond. Precies die strijd bepaalde waar deze Ieperboog precies kwam te liggen. Pilkem Ridge ligt ook dicht bij de stad en biedt een uitzicht op de stad. Het is dan ook belangrijk om dat als open landschap te bewaren.’ Voor alle duidelijkheid: de hoofdbestemming van Pilkem Ridge blijft landbouw, maar dan wel met een toeristisch-recreatieve bestemming. Er wordt een landschapsproject ontwikkeld. Zo kan een deel van de frontlinies worden blootgelegd en kunnen de loopgrachten er gereconstrueerd worden. Door het aanleggen van wandelpaden door het gebied, waarbij de twee militaire begraafplaatsen Caesar’s Nose en Colne Valley en de gereconstrueerde loopgrachten worden aangedaan, ontstaat een toeristisch parcours in het slagveldlandschap. In het noorden van het gebied, nabij het kruispunt van de Kleine Poezelstraat en de Moortelweg, komt een parking, een bezoekerscentrum en een uitkijktoren.

27 mei 2008 – Chelsea (Londen, VK): Op Englands meest prestigieuze bloemenshow, de Chelsea Flower Show, won een replica van de tuin van de Poperingse soldatenclub Talbot House de tweede prijs, een zilveren

Vrienden in de pen!

Luk Bekaert, VIFF-lid en ex-leperling die nu al 30 jaar in Genk woont, is zijn geboortestreek niet vergeten. Met veel nostalgie bezoekt hij nog geregeld de Saliënt.

Zijn indrukken verwoordde hij zó:

de ieperboog

*de akkers zwijgen
op vermaalde heuvels
waar gerijde stenen tafels
de stomme dood vertalen*

*een witte sliert november
dekt de verloren linies toe
rest een verschoten roos
voor ergens onbekenden*

*ieper steekt zijn hand op
tegen de rode avond
om ook morgen
te getuigen*

medaille. Met die 'Largest Room in the House' werden op de show de Britse soldaten uit de Eerste Wereldoorlog herdacht. De show lokte 157.000 bezoekers. Het idee om uit te pakken met een replica van de Poperingse tuin kwam van de parkdienst van de stad Leeds. De tuin wordt nu nagebouwd in die stad.

3 juni 2008 – Ieper: Op uitnodiging van Vlaams minister van Toerisme en Buitenlands Beleid Geert Bourgeois (N-VA) hebben gisteren 150 vertegenwoordigers van Unesco-Commissies uit 47 landen van Europa en Noord-Amerika de frontstreek van de Westhoek bezocht. Ze maakten een rondrit langs enkele belangrijke begraafplaatsen en bezochten het In Flanders Fields Museum. Ze woonden ook de Last Post-plechtigheid onder de Menenpoort bij. Minister Bourgeois wil met de herdenking van 100 jaar Eerste Wereldoorlog Vlaanderen nog sterker op de kaart zetten. Zijn collega Dirk Van Mechelen (Open VLD) diende een dossier om de WOI-sites in de Westhoek als werelderfgoed te erkennen. Hij hoopt met dit bezoek interesse te wekken bij het internationale gezelschap.

13 juni 2008 – Westhoek: De Eerste Wereldoorlog zal de komende jaren aan toeristisch belang winnen in de Westhoek. Nu al worden grootse herdenkingen voorbereid voor 2014-2018. De website www.wo1.be maakt iedereen wegwijs in het oorlogslandschap via gps-begeleiding. In enkele jaren tijd is www.wo1.be uitgegroeid tot dé referentie voor iedereen die wil kennismaken met het unieke oorlogserfgoed in de Westhoek. 'Het kloppende hart van de website is de centrale database waarin alle monumenten, sites, begraafplaatsen en musea uit de hele regio worden voorgesteld', zeggen bezielers Jan Matsuert en Robert Missinne. 'Nieuw is dat men voortaan ook de bijhorende gps-routes rechtstreeks op de website kan downloaden.'

De uitgebreide database bevat meer dan duizend items. Per onderwerp krijg je een overzichtelijke informatiefiche met heel wat praktische informatie en verwijzingen naar gerelateerde items. Het aanbod strekt zich uit over de

hele Westhoek en wordt voortdurend geactualiseerd.

'Je vindt er bijvoorbeeld alle gedenktekens ingedeeld volgens diverse criteria: gebeurtenis, locatie, wie het liet oprichten, of het voor een divisie, regiment of individu bedoeld is en of het tot een reeks behoort, zoals bijvoorbeeld de Naamstenen 1914-1918.'

'Daarnaast vermeldt de website alle militaire begraafplaatsen, alle musea over de Eerste Wereldoorlog, info over speciale sites, kraters, bunkers, een uitgebreide personendatabase en een evenementenkalender. Dankzij de zoekfunctie vind je alles in een handomdraai terug.'

Tijdens de zomer van 2005 kregen alle items uit de database gps-coördinaten. Later werden die ook gekoppeld aan de toeristische routes en fietsknooppunten in de regio. Zo kan je voor elk item meteen zien welke toeristische route(s) en/of knooppunten van het fietsnetwerk Westhoek (Noord en Zuid) zich in de buurt bevinden.

Een ideaal hulpmiddel waar vele wandelaars en fietsers dankbaar gebruik van maken om de Westhoek op eigen tempo te verkennen. Nu krijg je ook de mogelijkheid om de bestanden voor gps rechtstreeks te downloaden via www.wo1.be. De bestanden zijn beschikbaar voor de meest gebruikte navigatiesystemen zoals TomTom, Garmin, Maptech, GPS eXchange, OziExplorer en Google Earth. De routes kan je downloaden op www.wo1.be

17 juni 2008 – Wells (VK): Harry Patch, de oudste overlevende oud-strijder uit WO I, viert zijn 110de verjaardag. (zie <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/7458315.stm>)

29 juni 2008 – Heuvelland/Ieper: De Noord-Ierse dominee en ex-premier Ian Paisley (81) heeft een bezoek gebracht aan de battlefields van de Westhoek. Hij bezocht er enkele plaatsen waar katholieke en protestantse Ierse soldaten in 1914-'18 zij aan zij vochten. Aan het monument van de 16de Ierse Divisie in de Wijtschatestraat in Wijtschate werd een plechtigheid gehouden ter nagedachtenis van de Ierse gesneuvelden. Daar vochten protestanten en katholieken samen

‘Alles gaat voorbij, behalve het verleden’

Bij de tijdelijke tentoonstelling ‘Mens-Cultuur-Oorlog’ (IFFM mei – september 2008)

Knielen na het ophouden van het knallen... *“Wie zal ooit knielen bij het verlaten graf van Mohammed of Ibrahim in Vlaamse aarde?”* Voor de gelegenheidsexpositie Mens-Cultuur-Oorlog (IFFM, 1 mei – 7 september) vormt die grootmoedige kanttekening van naturalist Cyriel Buysse conclusie en vertrekpunt. Gehouden tegen het licht van de recente lafhartige schennis op de militaire begraafplaats van Arras werpt de empathie van Buysse retorische vraag haar schaduw ongewild wel heel ver vooruit.

De bezoeker van de expositie wacht een soortement wereldtentoonstelling anno toen. Denkt-ie. Een Picture-Show waar oorlogsdichter Siegfried Sassoon zelf het libretto van had kunnen uittekenen: *‘En ze komen af en aan: en al wat ik weet is dit – dat ik mistroostig een onafzienbare beeldenstroom gadesla van wilde of lusteloze facies die ieder hunsweegs gaan, met een hart blijmoedig of gegriefd dat ik toch nooit peilen kan want ‘Tijd vliegt snel’ en hun rest niet de tijd voor een verblijf dat langer duurt dan die ene tel van een opgeheven hand.’* (Vertaling C.S.)

Van een eerste rondgang langs die trits Mens-Cultuur-Oorlog neemt een beetje aandachtige toeschouwer naast verwardheid vooral mededogen mee. Naarmate je deze bevreemdende Pictures at an exhibition onbevangener doorloopt, voel je die zelfgenoegzame aanvechting à la *‘Ach wat? Been there, done that’* snel wegsmelten.

De expositie is competent geresearcht en doortimmerd. Dat ze imponeert, valt alleen al uit de gedempte concentratie van de belangstellenden op te maken.

Van lieverlee voert een nadrukkelijker eurocentrisme de boventoon: neer-buigendheid in het minste, flagrant racisme in het ergste geval. Het is onze gis dat, totaal niet tot een confrontatie met volslagen onbekende etnieën toeerust, de toenmalige West-Europese cultuur gemakshalve op een vermeende antropologische suprematie terugplooidie die tot dusver niet ter discussie had gestaan. Hoeveel méér moet het voor onze *‘Westhoekers’* een aangelegenheid van niet beter weten zijn geweest. Als een sociologische tsunami schudde de multiraciale oorlog een gemeenschap uit de sluierslaap van een sedentair bestaan en sloeg een regio compleet uit zijn hengsels.

In die volslagen desoriëntatie moet het voor de lokale bevolking geen sinecure zijn geweest naar nieuwe ijkpunten op zoek te gaan. Geen wonder of de kommervolle herder Achiel Van Walleghem uit Dikkebus, die de Fransen al *“schrikkelijk vuil”* noemt, zocht met de vreze des Heren zijn schapen buiten het bereik te houden van (Turkse) half-wilden, die *“niet veel alleen gelaten (mochten) worden”* of van West-Jamaïcaanse *“negers (...) cause hun lange vingers”*. Even opmerkelijk balanceren de indrukken over die veelkleurige troepenontplooiing tussen deernis - *“aan het uiteinde van hun magere benen bungelen voeten dik als kinderkopjes”* (Max Deauville over Senegalezen met stuk gevoren voeten), ontzag: *“kloek volk, moedig en frisch”* (de Duitsers) en bewondering, zowel voor vriendelijke Sikhs als complexoze *‘Australianen’*. Eurocentrisme als pendant kortom voor een algemeen voelbare

xenofobie, toen allicht nog veeleer als angst dan als haat voor vreemden op te vatten. Van de voorzaten van de organisatoren van de aankomende Olympische Spelen, bij ons toen de *‘Tsjings’* (het Chinese Labour Corps genoemd) blijven de goedige pastoor Van Walleghem de *“platten neus en scheve oogen”*, en - bijna altijd - *“eenen dwazen glimlach”* bij. Ze moesten het weten...

Voor de postmoderne ziel die ‘alles al gezien heeft’ is Mens-Cultuur-Oorlog bij uitstek een remedie tegen eelt op de ziel en een tentoonstelling die ogenschijnlijk een verre wereld lijkt te behandelen treft onze sensibiliteit misschien zelfs in de diepste nerf.

Zonder meer stuitend in haar laatdunkendheid is de aan Frankrijk en Engeland toegedichte schande, *“zulk een (allochtoon) gespuis tegen een beschaafd land (Duitsland, C.S.) opgezet te hebben”*. Wie de sterfdata van bedoeld *‘gespuis’* op Bedford House Cemetery opleest of op de Menenpoort het schamele hoekje vindt waar wat spaarzame namen van Sikhs en Hindoes uitgebeiteld staan, weet dat er meer aan de hand was: dat arme drommels die hier niets te zoeken hadden als kanonnenvoer werden vermalen terwijl hun legerleiding zich in de luwte hield.

Niet slechts de indringend-schrijvende wijze waarop deze gedachte wordt uitgedragen maakt Mens-Cultuur-Oorlog tot een beklijvende ervaring. In zijn conclusie tot het zonder meer baanbrekende naslagwerk Wereldoorlog I – Vijf Continenten in Vlaanderen (uitg. Lannoo) refereert interculturalist Rik Pinxten aan de onverenigbaarheid van het dominant nationalistische discours waar de Grote Oorlog van was doordrongen en het deplorabele lot van in de regel tot een roemloze dood gedoemde koloniale horigen die de grote natiestaten tot eigen heil lieten aandraven.

Op de strekking van de tentoonstelling zit er helaas ook nog vandaag nauwelijks rek. Voor de talloze naamloze doden uit den vreemde zijn ze een postume, weze het verlate hommage. Niet slechts het Museum, maar ook de continuïteit van de boodschap die leper-Vredesstad in de toekomst wil blijven uitdragen, zijn met een expositie van dit gabarit en het bijzonder leerrijke boekwerk zeer gebaat. Voor de vaste collectie van het IFFM zou het een niet geringe verrijking zijn mocht ook deze component er op termijn haar verdiende stek in krijgen.

Een recente onderdompeling in Berlijn, die andere meerlagige stad, versterkte nog die indruk dat onze soort de lessen uit het verleden wel vaker hardleers absorbeert. Neem pakweg de Grosse Wache, met die andere in brons bevroren piëta, Käthe Kollwitz met dode zoon Peter. Of Bebelplatz, dat onder het plaveisel de leeg gehouden bibliotheek laat zien omdat ook het woord vanwege te riskant somtijds monddood dient gemaakt. Of Libeskind's Jüdisches Museum met de metallieke nagalm van de symbolische koppen waar je gegeneerd overheen loopt. In het Duits heten Gedenkmale vaak Mahnmale. Van uitgerekend deze strekking is Mens-Cultuur-Oorlog. Een omgekeerde geschiedenisles. In confrontatie met scheefgetrokken voorstellingen van toen de eigen inschattingen in de diepte bevragen. Gedenken is manen, terugblikken waarschuwen voor de toekomst. En voor je eigen part daarin. Een hoogstnodige tentoonstelling. (C.S.)

onder het gezag van het Britse leger. In juni 1917 sneuvelden er heel wat Ieren tijdens de grote Mijnslag van Wijtschate-Mesen, die het startsein was voor de Slag om Passendale. Tijdens de plechtigheid aan het 16th Irish Division Memorial werd de Last Post geblazen en bad Ian Paisley voor de 'sons of Ulster and soldiers of Ireland' die hun leven gelaten hebben. 'Ze vochten hier samen en stierven hier samen. Wij blijven jullie herdenken, zolang de zon schijnt en de bloemen bloeien', aldus Ian Paisley. 's Middags kregen dominee Paisley en zijn gevolg een lunch aangeboden in gemeentehuis De Warande in Kemmel. In de namiddag bezocht hij in Loker het graf van de Ierse majoor en vrijheidsstrijder William Redmond, die sneuvelde in de Mijnslag. 's Avonds woonde Ian Paisley onder de Menenpoort in Ieper de dagelijkse Last Post-plechtigheid bij. Het bezoek van Paisley kadert in een meerdaagse reis van de 'Friends of The Somme' aan de slagvelden van de Grote Oorlog.

4 juli 2008 – Zonnebeke: Deze week kregen de stoffelijke resten van een onbekende Australische soldaat, gesneuveld in september 1917, opnieuw een identiteit. Deze werden in september 2006 samen met vier anderen bij het gehucht Westhoek in Zonnebeke geborgen door een team van het Memorial Museum Passchendaele 1917. Twee ervan konden reeds geïdentificeerd worden door diepgaande historische research en vergelijkend DNA-onderzoek van mogelijke nabestaanden, uitgevoerd in Australië en België. De vijf Australiërs werden op 4 oktober 2007 met een grootse plechtigheid bijgezet op Buttes New British Cemetery, in aanwezigheid van o.m. de Gouverneur-Generaal van Australië, de Eerste Minister van Nieuw-Zeeland en de families van de geïdentificeerde Sergeant George Calder en Private John Hunter. De naam van het nieuw geïdentificeerde slachtoffer zal pas over enkele dagen vrijgegeven worden nadat de familieleden in kwestie op de hoogte gebracht zijn. De identificatie van Wereldoorlog I-vermisten, 90 jaar na datum, op basis van historisch onderzoek en DNA is een echte doorbraak op wetenschappelijk vlak en opent belangrijke perspectieven naar de toekomst.

5 juli 2008 – Ieper: Speciale Last Post-ceremonie n.a.v. de 80ste verjaardag van de stichting van de Last Post Association.

5 juli 2008 – Ieper: Op 5 juli 2008 organiseert The Scottish National Flying Club voor de eerste maal de Ypres Commemoration Race, een duivenwedstrijd tussen Ieper en Schotland. De wedstrijd wordt ingericht in het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. De duiven worden bij normale weersomstandigheden gelost op zaterdag 5 juli tussen 6 en 7 uur 's morgens in de Picanollaan, ter hoogte van het nieuwe voetbalstadion. Deze duivenvlucht tussen Ieper en Schotland kent ondertussen een grote interesse in Schotland. Heel wat duiven van Schotse fokkers zullen in Ieper gelost worden. Een deel van het inschrijvingsgeld gaat naar liefdadigheidsinstellingen voor oorlogsslachtoffers, zoals het Erskine hospital.

Andy Garven en Dr. Phil Lynch, respectievelijk secretaris en junior vice-president van de club, worden samen met de voorzitter van de Koninklijke Belgische Duivenbond vrijdagavond 4 juli om 19.45 uur door burgemeester Luc Dehaene op het Stadhuis ontvangen. Aansluitend zullen zij de Last Post bijwonen. De leden van de pers worden uitgenodigd zowel op het stadhuis als 's morgens bij het lossen van de duiven.

Info over The Scottish National Flying Club kan je vinden op www.snfc.co.uk.

23 juli 2008 – Zonnebeke: Vorige week verwierf het Memorial Museum Passchendaele 1917 het vroegere Musée Franco-Australien uit Vieux-Berquin, net over de grens met Bailleul. Diane Follet-Melloy was 28 jaar gehuwd met de Australische veteraan Sergeant Robert S. Melloy, die diende bij het 42nd Battalion AIF en ondermeer deelnam aan de verovering van het bekende Tyne Cot Cemetery op 4 oktober 1917. Jarenlang kwam het koppel op bezoek naar de streek tot Bob in 1993 overleed. Diane bleef echter geregeld de overtocht naar Flanders maken en leerde zo Jacques Follet uit Vieux-Berquin kennen die bezig was met de uitbouw van een 14-18-museum. In 1997 startten zij hun Musée Franco-Australien dat enkele jaren voor

het grote publiek geopend was. Vorig jaar namen Jacques en Diane nog deel aan verschillende herdenkingsweekends rond 90 jaar Slag van Passendale. Enkele maanden geleden besloten beiden voor goed naar Australië te gaan, waarbij ze naar een bestemming zochten voor de museumcollectie. Deze omvat een 400-tal stukken, waaronder heel wat uniformen en persoonlijke uitrusting. Daarmee is de verzameling complementair aan de vorig jaar samen met de stad Ieper aangekochte Hill 60-collectie. Met deze nieuwe aanwinst beheert het Memorial Museum Passchendaele 1917 - na het Legermuseum in Brussel - de grootste Wereldoorlog I-verzameling van het land. Om al deze stukken een plaats te kunnen geven, wordt het museum tegen 2012 ook gevoelig uitgebreid. De nieuw verworven collectie wordt officieel voorgesteld op woensdag 23 juli om 11u00 in het Memorial Museum Passchendaele 1917 (kasteel Zonnebeke) in aanwezigheid van mevrouw Follet-Melloy.

24 juli – Langemark: Na de herbegraving van acht Duitse militairen, op donderdag 24 juli, kreeg Patrick Van Wanzele van de Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge de erkentelijkheidsmedaille met de tekst "Friede ist nicht Abwesenheit von Krieg. Friede ist eine Tugend, eine Geisteshaltung, eine Neigung zu Güte, Vertauen und Gerechtigkeit. (Spinoza)"

